

"อ่านประวัติศาสตร์จากซาก (โบราณวัตถุ) อ่านอนาคตคน (สังคม) ไทย"

โดย ศาสตราจารย์ ดร.รัศมี ชูทรงเดช¹

สรุป/เรียบเรียง วิชานนท์ รวมทรัพย์ และสุภารัตน์ หาญสุข

นิสิตภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ความหมายของโบราณคดี

โบราณคดี หมายถึง การศึกษาอดีตที่เก่าแก่ หรือศึกษาปัจจุบันที่เพิ่งเกิดจากวัตถุทางวัฒนธรรมหรือสิ่งที่มีมนุษย์สร้างที่หลงเหลืออยู่ ซึ่งโบราณคดีเป็นศาสตร์ที่มีการใช้วิธีการทางสหวิทยาการในการศึกษาและอธิบายทั้งวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ โดยการใช้ศาสตร์ที่หลากหลายในการศึกษา และค้นคว้าจนเกิดการผสมผสานกันขององค์ความรู้ที่นำไปสู่การศึกษาให้ความเข้าใจเรื่องราวในทุกด้านของมนุษย์ในอดีต ไม่ว่าจะเป็น ตัวมนุษย์ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม²



รูปที่ 1 ศาสตราจารย์ ดร.รัศมี ชูทรงเดช (ที่มา Fb คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร)

¹ เป็นส่วนหนึ่งของการบรรยาย "อ่านประวัติศาสตร์ อ่านอนาคตคนไทย" จัดโดย ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และแผนงานคนไทย 4.0 หัวข้อ "อ่านประวัติศาสตร์จากซาก (โบราณวัตถุ) อ่านอนาคตคน (สังคม) ไทย" โดย ศาสตราจารย์ ดร.รัศมี ชูทรงเดช เมื่อวันที่เสาร์ที่ 21 ม.ค. 2565

² กรมศิลปากร สำนักโบราณคดี, โบราณคดีสำหรับเยาวชน, (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2557), หน้า 10.

ความแตกต่างของโบราณคดีและประวัติศาสตร์

คำนิยาม (Definition)

โบราณคดี (Archaeology) คือ การศึกษาเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับกิจกรรมของมนุษย์จากการกู้คืนผ่านการสำรวจหรือขุดค้นภาคสนาม และการวิเคราะห์วัตถุทางวัฒนธรรมเพื่อตีความสะท้อนข้อเท็จจริงเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อลำดับเหตุการณ์ในอดีตว่า โบราณวัตถุชิ้นต่าง ๆ ว่ามีนัยเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ในช่วงเวลาขณะนั้นอย่างไร โดยการศึกษาโบราณคดีที่ต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับหลักฐานที่หลากหลายจึงทำให้มีการนำเอาศาสตร์ของการใช้หลักวิชาการจากสาขาอื่น ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการศึกษาด้วย เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เป็นต้น³

ประวัติศาสตร์ (History) คือ การศึกษาความเป็นมนุษย์ชาติตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยอาศัยความพยายามทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความคิดที่ก่อตัวขึ้น พัฒนาการของชาติ สถาบัน และประเทศในทุกด้าน⁴

ขอบเขตการศึกษา (The Scope of Study)

โบราณคดี เป็นการศึกษาเรื่องราว วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรผ่านการขุดค้นวัตถุทางวัฒนธรรม โดยอาศัยการค้นคว้าข้อมูลและวิเคราะห์ในเชิงอนุมานที่ต้องมีการใช้วิธีการทางสหวิทยาการเพื่อสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอดีตของมนุษยชาติขึ้นมา

ประวัติศาสตร์ เป็นการศึกษาเรื่องราวของมนุษย์ตั้งแต่เริ่มมีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร รวมถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในรูปแบบของการบอกเล่า นิทาน และตำนาน โดยประวัติศาสตร์มีการศึกษาผ่านเหตุการณ์ในอดีตและบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเชิงวิชาการในลักษณะต่าง ๆ เช่น จารึก พงศาวดาร จดหมายเหตุ ที่เกี่ยวข้องกับความจริงและการค้นพบที่นำไปสู่การรวบรวมเพื่อตีความเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น⁵

การใช้หลักฐาน (The Use of Evidence)

โบราณคดี ศึกษาเรื่องราวของผู้คนได้ทุกระดับชั้นที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเกิด การดำรงชีวิต ปฏิสัมพันธ์ของผู้คน การประกอบอาชีพ คติความเชื่อ วัฒนธรรม และการตายของมนุษย์ในอดีตจากหลักฐานที่

³ Difference between History and Archaeology, BYJU'S EXAM PREP, สืบค้นจาก <https://byjus.com/free-ias-prep/difference-between-history-and-archaeology/>, (เข้าถึงวันที่ 28 มกราคม 2566).

⁴ บทที่ 3 ประวัติศาสตร์คืออะไร, E-Books Ramkhamhaeng University, สืบค้นจาก [http://old-book.ru.ac.th/e-book/h/HI414\(48\)/hi414\(48\)-1-3.pdf](http://old-book.ru.ac.th/e-book/h/HI414(48)/hi414(48)-1-3.pdf), (เข้าถึงวันที่ 28 มกราคม 2566).

⁵ วาทินศานต์ สันติ, ความรู้เบื้องต้น ความแตกต่างระหว่างวิชาประวัติศาสตร์และวิชาโบราณคดี, GotoKnow, สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/258635>, (เข้าถึงวันที่ 28 มกราคม 2566).

หลงเหลืออยู่ ทั้งนี้ นักโบราณคดีใช้วัฒนธรรมมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในอดีตในการศึกษาหาความรู้ เช่น ชิ้นส่วนจากร่างกายมนุษย์ นิเวศวัตถุ โบราณวัตถุประดิษฐ์ และร่องรอยกิจกรรมของมนุษย์⁶



รูปที่ 2 บรรยากาศการบรรยาย (ที่มา Fb คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร)

ประวัติศาสตร์ ศึกษาเรื่องราวทางการเมือง สงคราม ชนชั้นนำ มหาบุรุษ และกษัตริย์ ที่สัมพันธ์อยู่กับการเกิดรัฐเพื่อสถาปนาชาติ ซึ่งประวัติศาสตร์มีบทบาทสำคัญที่ทำให้เรารู้สึกมีอดีตร่วมกันภายใต้คำว่าชาติจึงทำให้ชนชั้นผู้ปกครองต่างใช้ประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือการสร้างสิทธิธรรมในการปกครอง จากขอบเขตการศึกษาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่พบว่า การบันทึกเรื่องราวที่เป็นลายลักษณ์อักษรถูกบันทึกและนำเสนอจากมุมมองและประสบการณ์ของชนชั้นนำแทบทั้งสิ้น ดังนั้นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์กระแสหลักมักเชื่อมโยงอยู่กับภาครัฐและชนชั้นนำผ่านการเลือกถ่ายทอดที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีบทบาทความทรงจำร่วมกัน อย่างไรก็ตาม นักประวัติศาสตร์มีการศึกษาจากเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ศิลาจารึก พงศาวดาร ไบลาน บันทึกการเดินทาง เป็นต้น เพื่อเข้าใจวิถีชีวิต สภาพสังคม เหตุการณ์สำคัญ วิถีคิดของคนในอดีต

ความเหมือนของโบราณคดีและประวัติศาสตร์

ความสนใจในเรื่องของข้อเท็จจริง

⁶ รัศมี ชูทรงเดช, (ผู้บรรยาย.), (21 มกราคม 2566), อ่านประวัติศาสตร์จากซาก (โบราณวัตถุ) อ่านอนาคตคน (สังคม) ไทย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นักโบราณคดีและนักประวัติศาสตร์มีการศึกษาจากเวลา สถานที่ และบริบท รวมถึงการตีความและอธิบาย โดยนักโบราณคดีจะต้องสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอดีตว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้างจากสิ่งที่หลงเหลือจากอดีต เช่น ข้าวของเครื่องใช้ โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น นักโบราณคดีจะศึกษาปัจจุบันที่เพิ่งเกิดจากวัตถุทางวัฒนธรรมหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นในอดีตแล้วหลงเหลืออยู่ และใช้ศาสตร์หลาย ๆ ศาสตร์ในการเข้าใจถึงการดำรงชีวิตของคนในอดีต เช่น วิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์

สิ่งที่ช่วยให้โบราณคดีสามารถอธิบายเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ได้ คือ ที่มาของประเพณีและความเชื่อ ที่เราปฏิบัติจนเป็นนิสัยที่เราไม่รู้ว่าเป็นสิ่งที่มาจากอดีต โดยที่หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีสามารถอธิบายได้ในเรื่องของความเชื่อและโรคมัยไข้เจ็บได้ ทำให้เรารู้ถึงวิธีการดำรงชีพหรือสิ่งก่อสร้างของคนในอดีต เช่น ถ้วยชาม นักโบราณคดีเมื่อดูรูปแบบความหลากหลายของถ้วยชามแล้วสามารถอธิบายได้ว่า ถ้วยชามนี้เป็นของคนจนหรือคนรวย ซึ่งพิจารณาจากวัสดุ รสนิยมในการทานอาหาร และลักษณะอาหารที่แตกต่างกัน⁷

วิธีการศึกษา

โดยนักโบราณคดีจะเริ่มจากการสำรวจหรือกำหนดเรื่องที่จะศึกษาก่อนเหมือนกับนักประวัติศาสตร์ จากนั้นจึงเริ่มขุดค้นหรือรวบรวมหลักฐาน วิเคราะห์หลักฐาน อาจจะใช้หลาย ๆ ศาสตร์เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลหลักฐาน และขั้นตอนสุดท้าย คือ การตีความหลักฐาน เพื่อที่จะสามารถอธิบายเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในอดีตหรืออธิบายเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีตเหมือนกับนักประวัติศาสตร์⁸

วิธีการทางนักโบราณคดี

นักประวัติศาสตร์สามารถอ่านหลักฐานทางโบราณคดีได้จากวัตถุทางวัฒนธรรม แต่นักโบราณคดีอาจจะต้องใช้วิธีการทำงานต่าง ๆ เหล่านี้ เพื่อสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอดีตว่าเกิดขึ้นได้อย่างไรและการศึกษาเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม เพื่อดูว่ามีลักษณะทางวัฒนธรรมที่คล้ายกันหรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นการเปรียบเทียบอดีตกับอดีต เช่น ศึกษาเมืองพิซนุโลกในสมัยสุขุทัยจำเป็นต้องเปรียบเทียบสุขุทัยกับสมัยสุขุทัยหรือเมืองอื่นที่อยู่ใกล้เคียงและรัฐอื่น ๆ ในช่วงเวลาเดียวกัน เพื่อดูว่ามีลักษณะทางวัฒนธรรมที่คล้ายกันหรือไม่และการศึกษาเปรียบเทียบปัจจุบันกับอดีต เพื่อเข้าใจว่าอดีตของสถานที่แห่งนี้เป็นอย่างไรมาก่อน เช่น การศึกษาหลุมฝังศพเพื่ออธิบายสังคมในอดีต โดยการดูจากพิธีกรรมความตายของคนในปัจจุบัน เพื่ออธิบายสังคมในอดีตที่มีความคล้ายกันในแต่ละพื้นที่ การทำงานของนักโบราณคดีเราก็จะเชื่อมโยงประเด็นที่ศึกษากับเรื่องของตนเองท้องถิ่น ภูมิภาคและโลก ด้วยวิธีดังนี้

1. ใช้เทคนิคทางวิทยาศาสตร์ คือ คาร์บอน 14 เนื่องจากร่างกายของมนุษย์เมื่อทำการหายใจเข้า-ออกตลอดเวลาในร่างกายจะมีการสะสมของคาร์บอนไว้ในกระดูก เมื่อเสียชีวิตแล้วก็ยังมีคาร์บอนหลงเหลืออยู่ในกระดูก ซึ่งสามารถนำไปตรวจสอบเพื่อกำหนดอายุได้ นักโบราณคดีเมื่อค้นพบเศษกระดูกแล้วจึงจะ

⁷ รัศมี ชูทรงเดช, (ผู้บรรยาย.), (21 มกราคม 2566), อ่านประวัติศาสตร์จากซาก (โบราณวัตถุ) อ่านอนาคตคน (สังคม) ไทย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

⁸ เรื่องเดียวกัน.

ยังไม่แตะกับกระดูกที่พบนั้นเนื่องจากกระดูกสามารถกำหนดอายุได้ ด้วยเครื่อง AMS Dating เป็นเครื่องที่ใช้ตัวอย่างเพียงแค่ว่าเล็ก ๆ ก็สามารถกำหนดอายุของกระดูกนั้นได้

2. การกำหนดอายุแบบเปรียบเทียบ โดยนักประวัติศาสตร์ศิลปะหรือนักโบราณคดีจะใช้รูปแบบเจดีย์รูปแบบพระ เครื่องถ้วยเพื่อเปรียบเทียบว่าสิ่งเหล่านั้นมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ และสามารถบอกได้ว่าวัตถุที่ค้นพบนั้นมีอายุเท่าไร โดยการเปรียบเทียบกับวัตถุที่มีลักษณะคล้ายกัน

3. การขุดค้นชั้นดิน เป็นตัวที่สามารถบอกเวลาอย่างหนึ่งได้ เนื่องจากชั้นดินที่สึกลงไปในแต่ละชั้นต่างมีอายุที่แตกต่างกัน โดยชั้นล่างสุดจะมีอายุมากที่สุด โดยโลกของเรานั้นตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันนี้ได้เกิดการทับถมของชั้นดินในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน มีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น สภาพอากาศ ฤดูกาล น้ำขึ้นน้ำลง และฝีมือของมนุษย์ จึงทำให้เกิดการทับถมเป็นชั้น ๆ ในแต่ละชั้นนั้นอาจจะมีวัตถุต่าง ๆ ของคนในอดีตที่มาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนั้น รวมทั้งข้าวของเครื่องใช้ โครงกระดูกมนุษย์ โครงกระดูกสัตว์ โบราณสถาน ที่หลงเหลืออยู่ เมื่อเวลาผ่านไปได้เกิดการทับถมของชั้นดินวัตถุเหล่านี้จึงถูกฝังอยู่ในดินรอให้นักโบราณคดีได้ทำการค้นพบ

4. ธรณีวิทยาและปฐพีวิทยา เพื่อให้ให้นักโบราณคดีเข้าใจเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพที่ตั้งของผู้คนในอดีตและการใช้ทรัพยากร เช่น การไปขุดค้นถ้ำ นักโบราณคดีจะต้องต้องรู้ว่าถ้ำนี้เกิดขึ้นเมื่อไหร่ มีลักษณะเป็นอย่างไร สภาพโดยรอบเป็นอย่างไร เพื่อเข้าใจสภาพของการทับถมของแหล่งโบราณคดีที่ต้องการเข้าไปศึกษา

5. มานุษยวิทยา เพื่อให้ให้นักโบราณคดีเข้าใจลักษณะรูปแบบพิธีกรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตต่าง ๆ ในพื้นที่นั้น ๆ เพื่อให้สามารถช่วยในการอธิบายและตีความหลักฐานทางโบราณคดี

6. สิ่งแวดล้อมโบราณ โดยการศึกษาจาก วงปีต้นไม้ เพื่อที่จะสามารถบอกได้ว่าในพื้นที่บริเวณนี้ในแต่ละปีเกิดอะไรขึ้นบ้างและในแต่ละปีใช้บอกถึงสภาพอากาศในแต่ละปีเพื่อให้ทราบว่าในอดีตมรสภาพอากาศเป็นอย่างไร มีปริมาณน้ำฝนมากแค่ไหน โดยดูจากวงปีของต้นไม้

7. การตีความ เป็นขั้นตอนสุดท้ายหลังจากที่มีการรวบรวมข้อมูลหลักฐานและใช้วิธีการทางโบราณคดีที่กล่าวมาในการรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ จึงตีความหลักฐานเหล่านั้นโดยใช้การศึกษาเปรียบเทียบในเชิงตรรกะจากหลักฐานและบริบทโดยรอบจากสิ่งที่ได้ศึกษาค้นพบเพื่อสามารถอธิบายวิถีชีวิตของคนในอดีตได้⁹

อ่านจาก “ซาก” อ่านอนาคตสังคมไทย

โบราณคดีเป็นงานที่ต้องอาศัยวิธีการคิดเป็นกรอบสำคัญในการชี้นำวิธีการค้นคว้า ในส่วนของการตีความหลักฐานเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตที่สัมพันธ์อยู่กับความรู้เกี่ยวกับอดีตของมนุษย์ ทั้งนี้จากศึกษาซากทำให้เราเข้าใจพัฒนาการทางสังคม การปฏิสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงอดีตถึงปัจจุบัน และทำนายอนาคตได้ โดยอาศัยการใช้การอ่านจากบริบทหลังจากการวิเคราะห์และการตีความนั้น

⁹ รัศมี ชูทรงเดช, (ผู้บรรยาย.), (21 มกราคม 2566), อ่านประวัติศาสตร์จากซาก (โบราณวัตถุ) อ่านอนาคตคน (สังคม) ไทย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากการอ่านเป็นการเชื่อมโยงบริบทต่าง ๆ เข้าด้วยกัน¹⁰ ดังนั้นจึงมีการใช้การอ่านจากการศึกษาเปรียบเทียบกับเพื่อตีความวัตถุทางวัฒนธรรมให้เกิดความเข้าใจถึงความเป็นมา อายุ และมีความหมายอย่างไร จึงทำให้การตีความถือได้ว่าเป็นงานที่ยากลำบากที่สุดในกระบวนการศึกษาทางโบราณคดี¹¹

ความเกี่ยวข้องระหว่างโบราณคดีกับประวัติศาสตร์

แม้ว่านักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีจะศึกษาอดีต ขอบเขตการศึกษา และการใช้หลักฐานที่แตกต่างกัน แต่ในแง่ของการศึกษาทั้งประวัติศาสตร์และโบราณคดีเป็นสิ่งที่อยู่ควบคู่กันเสมอ การศึกษาประวัติศาสตร์ในยุคแรกจำเป็นต้องใช้หลักฐานวัตถุทางวัฒนธรรมจากนักโบราณคดี ในส่วนของการศึกษาโบราณคดีย่อมมีความจำเป็นในการใช้หลักฐานพวกเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์เพื่อประเมินความน่าจะเป็นของหลักฐานที่ขุดค้นพบ¹² ซึ่งการจดบันทึกทางประวัติศาสตร์เป็นตัวช่วยสำคัญที่ช่วยให้นักโบราณคดีสามารถอนุมานและทำความเข้าใจต่อลำดับเหตุการณ์ในอดีตได้ ทั้งนี้การศึกษาโบราณคดีและประวัติศาสตร์ยังมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบบันทึกที่เป็นลายลักษณ์อักษรและข้อมูลในอดีต ไม่ว่าจะเป็น บันทึกสำมะโนครัว บันทึกภาษี แผนที่ และรูปถ่าย ว่าหลักฐานที่ค้นพบมีความสัมพันธ์กับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์หรือไม่ อย่างไร ซึ่งทำให้เราสามารถเชื่อมโยงเรื่องราวอย่างเป็นระบบภายใต้วิธีคิดที่นำไปสู่ความเข้าใจถึงพัฒนาการทางสังคม ปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ คติความเชื่อ และทำให้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน ประกอบกับการคาดคะเนความน่าจะเป็นจากเหตุการณ์ในอดีตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่คล้ายคลึงกัน อาจนำไปสู่การวิเคราะห์การเกิดของเหตุการณ์นั้น ๆ ซ้ำได้อีกในอนาคตได้¹³

การบูรณาการทางประวัติศาสตร์กับโบราณคดี

ประวัติศาสตร์และโบราณคดีเป็นการศึกษาที่ต่างเอื้อประโยชน์ต่อกัน เนื่องจากหลักฐานทางโบราณคดีสามารถช่วยให้นักประวัติศาสตร์สามารถตั้งคำถามและสมมติฐานที่สอดคล้องกับหลักฐานที่ค้นพบได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากการขุดค้นทางโบราณคดีเพื่อศึกษาวัตถุทางวัฒนธรรม อาทิเช่น กระดูกสัตว์ ก้อนหิน ภาชนะดินเผา เครื่องมือหิน เป็นต้น ทำให้ทราบถึงการตั้งถิ่นฐาน การอพยพ ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมต่าง ๆ รวมถึงพัฒนาทางสังคม การปกครอง แนวคิด และปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ การศึกษาที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับหลักฐานทางโบราณคดีจำนวนมากเช่นนี้ทำให้นักโบราณคดีต้องศึกษาลักษณะ ตรวจสอบอายุ วิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักฐานอื่น ๆ ดังนั้นโบราณคดีจึงมีการหยิบยกแนวคิดและทฤษฎีจากศาสตร์อื่น ๆ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างคำอธิบายร่วมด้วย เช่น ศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์ใช้ในการตรวจสอบอายุผ่านการใช้คาร์บอน-14, ธรณีวิทยาใช้สำหรับการขุดค้นดินเพื่อบอกถึงระยะเวลาหนึ่ง ๆ เพราะชั้นดินที่ยิ่งลึกยิ่งมีอายุมาก, และมานุษยวิทยาเพื่อให้นักโบราณคดีเข้าใจลักษณะรูปแบบพิธีกรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตต่าง ในพื้นที่นั้น ๆ เพื่อช่วยในการอธิบายและตีความหลักฐานทางโบราณคดี ซึ่งบางกรณีการค้นพบหลักฐานใหม่ทางโบราณคดีอาจ

¹⁰ เรื่องเดียวกัน

¹¹ กรมศิลปากร สำนักโบราณคดี, โบราณคดีสำหรับเยาวชน, (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2557), หน้า 8.

¹² Connecting Archaeology and History, Oklahoma Historical Society, สืบค้นจาก <https://www.okhistory.org/learn/archaeology1>, (เข้าถึงวันที่ 29 มกราคม 2566).

¹³ Difference between History and Archaeology, BYJU'S EXAM PREP, สืบค้นจาก <https://byjus.com/free-ias-prep/difference-between-history-and-archaeology/>, (เข้าถึงวันที่ 30 มกราคม 2566).

ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้ ในแง่ของการทำงานประวัติศาสตร์จากการค้นคว้าจารึก จดหมายเหตุ ตำนาน พงศาวดาร และบันทึกราชการ ทำให้ทราบถึงตำแหน่งของแหล่งชุมชนโบราณได้เพิ่มขึ้น แต่ด้วยลักษณะการศึกษาโบราณคดีมีเทคนิคและลักษณะเฉพาะตัวนั้นทำให้นักประวัติศาสตร์ไม่สามารถเข้าถึงหลักฐานเหล่านี้ได้โดยตรง ดังนั้นการวิเคราะห์และการตีความหลักฐานโบราณคดีจึงจำเป็นต้องผ่านวิธีการของนักโบราณคดีที่มีความเชี่ยวชาญ ภายหลังจากประวัติศาสตร์จึงสามารถนำหลักฐานและข้อมูลไปตีความต่อได้¹⁴

ดังนั้น การเรียนประวัติศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีบูรณาการ เพราะประวัติศาสตร์จะศึกษาแต่เพียงหนังสือตำราที่เป็นลายลักษณ์อักษรตำนานเพียงอย่างเดียวไม่ได้ การที่จะช่วยเพิ่มทรรศนะในการศึกษาของนักเรียนประวัติศาสตร์ได้นั้นจึงจำเป็นต้องสามารถดูจากวัตถุทางวัฒนธรรมให้เป็น ทั้งนี้ก็เพื่อพัฒนาศักยภาพในวิธีคิด การตีความ และการเขียนประวัติศาสตร์ โดยประวัติศาสตร์จะเป็นตัวกลางสำคัญในการเชื่อมเรื่องราวของมนุษย์ในอดีตเข้ากับปัจจุบันเพื่อให้เกิดการตระหนักรู้และเห็นคุณค่า การบูรณาการทางประวัติศาสตร์กับโบราณคดีจึงถือเป็นประวัติศาสตร์ทางเลือกอีกทางเลือกหนึ่งในทางตีความได้หลายมากขึ้น

¹⁴ แฉมสุข นุ่นนนท์, ศึกษาประวัติศาสตร์แบบบูรณาการ, สืบค้นจาก

<http://kidsd.swu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/1749/6/chapter4.pdf>, (เข้าถึงวันที่ 30 มกราคม 2566).